

WIM MARKUS

Engelen overal

Inhoud

Vooraf	7
1. Engelen: zijn ze weer terug?	11
2. De hemel: ergens of overal?	19
3. Oorlog in de hemel	37
4. Dienende geesten	51
5. Tot zijn dienst	65
6. Meeleven in de hemel	75
7. Hulp voor iedereen?	87
8. Laatste dienst	97
Studiegids	111
Om verder te lezen	127

Vooraf

Het lijkt erop dat in een tijd waarin er een kerkelijk-religieus vacuüm is ontstaan, precies engelen de dragers zijn gebleven of geworden van ons verlangen naar transcendentie. De ervaring leert dat ze vooral werkzaam zijn daar waar mensen op hun grenzen stoten en – aan gene zijde van alles wat hen beschermt – behoefte hebben aan steun en troost.

Herbert Grimler¹

‘Je kunt aarzelen om een boek over engelen te schrijven,’ was de eerste regel in het ‘Vooraf’ van het boekje *Engelen om je heen*² dat ik twintig jaar geleden schreef op uitnodiging van de uitgever. Die aarzeling is gebleven, ook nu met dit boek het vorige met uitbreiding en de nodige wijzigingen opnieuw uitgegeven wordt. Krijgen engelen met al deze aandacht niet te veel eer? In elk geval is er in de Bijbel grote terughoudendheid als het gaat over de onzienlijke dingen. Maar, en dat is de andere kant, als in de Bijbel over engelen en hun belangrijke werk gesproken wordt, dan zullen wij er ook over mogen spreken. Daarom toch deze heruitgave.

Het stellige in de titel is niet om twijfelaars bij voorbaat buiten te sluiten. Kritische vragen mogen gesteld worden. Geloven is nooit vanzelfsprekend en de Bijbel kan er goed tegen.

¹ Geciteerd in: *Onderweg*, jaargang 6 (2020), nr. 9, 16.

² Wim Markus, *Engelen om je heen*, Zoetermeer: Boekencentrum 2003.

Om ons heen is de driedimensionale werkelijkheid. Hoe kunnen engelen daar ineens binnen komen? En waar komen ze dan vandaan? Antwoord: uit de hemel. Maar waar is de hemel als hij niet meer boven het sterrendak kan zijn? Om dergelijke vragen kun je niet heen als je vandaag over engelen iets wilt zeggen. Daarom wil ik in dit boek met jou nadenken over de vraag waar de hemel zou kunnen zijn, als geen ruimteonderzoeker daar ook maar iets van is tegengekomen. Als die vraag op geen enkele manier te beantwoorden is, blijft het moeilijk om engelen letterlijk of figuurlijk een 'plaats' te geven.

Waarom zou God trouwens engelen voor zijn werk gebruiken als Hij zijn kinderen ook rechtstreeks helpen kan? Nog veel meer vragen zijn te bedenken. Hoe geestelijk zijn engelen als ze ook lichamelijk kunnen verschijnen? Hoe zien ze eruit? Hebben engelen echt vleugels? Wat gebeurt er eigenlijk als een engel 'verschijnt' en even later weer 'verdwijnt'? Blijkbaar is het anders dan gewoon komen en gaan. Maar hoe anders? Daarmee samenhangend: hoe kan het dat in de Bijbel wordt verteld over het zien van engelen door de een, terwijl een ander die naast haar staat helemaal niets ziet?

Wat is hun dagelijkse werk in de eeuwigheid? Zijn ze allemaal eender? Verschijnen er nog steeds engelen? En aan wie verschijnen ze dan?

Engelen zijn ook betrokken bij het eind der tijden en bij het einde van mijn levenstijd. Maar hoe zijn ze daarbij betrokken? Op deze en andere vragen wordt in *Engelen overal* een antwoord gezocht. Soms is dat te vinden. Soms blijft het zoeken. En altijd onderstreept het de geweldige grootheid van God!

De studiegids achterin is bedoeld voor gebruik van dit boek in gesprekskringen en catechesegroepen. Maar ook bij persoonlijke

bijbelstudie kunnen de verschillende vragen en opdrachten van belang zijn. Voor de weergave van bijbelteksten is gebruikgemaakt van de NBV21, tenzij anders vermeld.

Bergschenhoek 2023

Wim Markus

1. Engelen: zijn ze weer terug?

Ervaring

Ouders van een vriend van een lid van de studentenvereniging hadden het meegemaakt. Ze reden over de snelweg en pikten bij een benzinstation een lifter op. Die begon met hen te spreken over het Koninkrijk van God. Jezus zou spoedig terugkomen, zei hij na vijf minuten. Men keek eens naar achteren om te vragen hoe hij dat bedoelde. Maar de lifter was plotseling verdwenen. Toen zij het meldden bij de eerstvolgende politiepost, bleek het echtbaar het achtste geval te zijn. De politie heeft destijds korpsen in het hele land opgeroepen om van dergelijke dingen melding te doen. Maar dat bleek tegen te vallen. Het was niet mogelijk om iemand te vinden die het verhaal uit eigen ervaring kon vertellen. Het is altijd weer een kennis van een vriend die een tante heeft die het van haar neef hoorde.

Dat was ongeveer dertig jaar geleden. Je las toen het ene wonderlijke verhaal na het andere. Zodat zelfs allerlei vrijzinnige mensen moesten toegeven dat de terugkeer van de engelen niet te stuiten is. Dat wil ik wel geloven. Ze keren trouwens niet terug, want de engelen zijn nooit weggeweest.

Toen het boekje *Engelen om je heen* verscheen in 2003 werd juist de veelbekeken televisieserie *Touched by an angel* afgesloten. De van oorsprong Amerikaanse serie is door de EO uitgezonden. Vanaf juni 2022 verschijnt er in Nederland elke werkdag een

nieuwe aflevering van seizoen 6-9 op de christelijke streamingsdienst New Faith Network. Wie wil, kan trouwens via YouTube ongeveer alles bekijken. Maar eerlijk gezegd vind ik deze ‘aanraking’ wel een beetje erg tastbaar. In de Bijbel lees ik bijvoorbeeld nergens over een engel die als een mooie vrouw naar mij op zoek is om te helpen. In dit boek gaat het er in elk geval wat rustiger aan toe.

Over de kijkcijfers weet ik weinig. In de opvattingen van veel tijdgenoten komen engelen niet meer voor. *Touched by an angel* is voor hen over de datum. Hun gesloten wereldbeeld heeft er geen ruimte voor (zie het volgende hoofdstuk). Maar dat wil niet zeggen dat daarmee elk verlangen naar ‘meer’ dan wat zij kunnen zien, weg is. Onze tijd is vol dreiging: klimaat, zeespiegelstijging, oorlog. Wie zou dan niet verlangen naar iets beschermends, dat boven het gewone uitgaat? Toen een van onze burens groot verdriet overkwam vanwege het overlijden van een geliefde, werd zij getroost door het beeldje van een kleine engel dat een vriend bij de voordeur had neergezet. God had zij allang buiten haar leven gesloten. Maar die ‘engel’ raakte haar. Alsof de ‘andere wereld’, wat dat dan ook moge zijn, zich toch om haar bekommerde.

Iets dergelijks kun je zeggen over de vele getuigenissen van bijna-doodervaringen (bde’s).

L.F. de Graaff in zijn onderzoek naar engelen³ is daar voorzichtig positief over:

Als we de beschrijvingen van engelen in de BDE'en overzien, moeten we constateren dat vanuit het perspectief van de gangbare medische en

3 Dr. L.F. de Graaff, *De verdwijning der engelen uit kerk en theologie*, Zoetermeer: Boekencentrum 2004, 58.

psychologische wetenschap geen afdoende verklaring te vinden is. Dat bewijst het bestaan van engelen niet, maar het is een belangrijk argument tegen een reductionistische [het bovennatuurlijke ontken-nende; WM] versimpeling. Wij zullen ons in elk geval moeten afvragen wat de betekenis van deze ervaringen voor de theologie is. Dat is des te meer van belang, omdat juist engelen gezien worden als presenties van een metafysische werkelijkheid bij uitstek.

Mensen op de rand van dood en leven zien prachtige lichtwezens, horen lieflijke stemmen en voelen zich ‘hemels’. Voor velen van hen bewijst dit dat er toch ‘meer is tussen hemel en aarde’. Vaak blijft het daarbij. Soms verandert een leven en gebruiken zij hun ‘verlenging’ om op zoek te gaan naar God, die zich graag laat vinden. Mooi hoe columnist en auteur Stephan Sanders dat in 2016 omschreef in dagblad *Trouw*. Maandelijks bracht hij verslag uit van zijn zoektocht naar God. Goedbeschouwd was het geen kwestie van verbeteren en ‘handenwringend’ zoeken. ‘Eerder heb ik het idee dat ik gevonden werd, bezocht, als door een engel zonder dat ik actief op zoek was.’ Daar is gelukkig geen bijna-doodervaring voor nodig.

Huiverig

Eigenlijk ben ik nogal huiverig voor wonderlijke engelenverhalen en verlichtende ervaringen. De authentieke getuigenissen van ontmoetingen met engelen ook nu, wil ik niet doorstrepn. Ik geef er in de volgende hoofdstukken graag enkele van door. Toch ben ik niet alleen maar blij met deze nieuwe aandacht voor de andere wereld. Het paranormale is helemaal in. Daar kon je ook op wachten. Want de leegte die ontstaat als het christelijk geloof wordt afgeschaft, schreeuwt om ingevuld te worden. Nu eens is er alle aandacht voor ingestraald bronwater, dan weer voor een

paranormale en spirituele beurs in Brabant en weer even later zijn het de persoonlijke beschermgeesten uit de *Margriet*. Mooie vrouw-engelen en verdwijnende preekengelen in je auto passen daar zomaar bij. Ik bedoel niet dat dit allemaal bedrieglijke onzin is. Ik bedoel wel dat het zo gemakkelijk kan afleiden van wat werkelijk betrouwbaar en belangrijk is voor ons leven nu en straks.

Arme rijke man

Die lifterverhalen zijn trouwens al heel oud. Zo'n dertig jaar geleden circuleerden ze binnen pinksterkringen in Amerika. Een voormalig presidentskandidaat, Pat Robertson, zelf een evangelisch voorman, heeft er in een televisieprogramma toen al tegen gewaarschuwd. Het verhaal schijnt tijdens een jeugdweekend van *Jong en Vrij* vanuit Amerika te zijn geïmporteerd. En sindsdien kreeg het vleugels. Kennelijk wordt gedacht: als mensen een liftende engel niet meer geloven, wie zullen ze dan nog wel geloven?

Maar je kent waarschijnlijk de gelijkenis van de arme en de rijke man. Jezus vertelt dit verhaal in Lucas 16. Toen de rijke man na zijn dood in de hel zijn ogen weer opendeed, zag hij in de verte Lazarus in de schoot van Abraham. Toen dacht hij aan zijn vijf broers, die kennelijk net zo ver bij God vandaan leefden als hij had gedaan. Daarom vroeg hij Abraham of hij Lazarus naar zijn broers wilde sturen. Naar iemand die wonderlijk uit de dood terugkwam, zouden ze vast wel willen luisteren.

Maar het antwoord was duidelijk: 'Zij hebben Mozes en de Profeten, naar hen moeten ze luisteren. En als zij dat niet doen, zullen ze ook indien iemand uit de doden opstaat zich niet laten gezeggen!' Dat duidelijke antwoord geldt nog steeds. Bovendien: dat onze Koning spoedig wederkomt, wisten we al. Daar hebben we geen liftende engelen voor nodig.

Aarzeling

Eigenlijk aarzel ik om een boekje over engelen open te doen. Een boeiend verhaal over een grote blonde engel, die een christenjongere wonderlijk gered heeft, volgen we met gespannen aandacht. Maar als komende zondag een dominee uit Deventer of Dinteloord een halfuur zou voorlezen uit de brieven van Paulus, valt de halve gemeente in slaap, vrees ik. Zo gemakkelijk ontvangen de dienaren van de Koning, de engelen, groter eer dan de Koning zelf. Er is in de hele Bijbel terughoudendheid als het gaat over de onzienlijke dingen. Verhalen van het genre: liftende engel bij motel Akersloot, zul je er niet in tegenkomen. Na zijn opstanding zei de Here tegen Tomas: ‘Omdat je Me gezien hebt, geloof je. Gelukkig zijn zij die niet gezien hebben en toch geloven’ (Joh. 20:29). Het geloof is uit het horen en niet door de verschijning van een engel. Maar, en dat is de andere kant, als de Here in zijn Woord over de engelen en hun werk spreekt, dan zullen wij er ook over mogen spreken. Daarom toch dit boek, want het is werkelijk waar: engelen zijn overal.

Hun naam

Zowel het Hebreeuwse (*maleach*) als het Griekse woord (*angelos*) dat in de Bijbel voor engel gebruikt wordt, betekent boodschapper of bode. Eigenlijk hebben wij het Griekse woord onvertaald overgenomen. Misschien zou het mooier zijn geweest wanneer er wel steeds de vertaling bode of boodschapper was gekozen. Want dan zou nog duidelijker zijn dat engelen altijd afhankelijk blijven van hun Zender. Ze zijn als de hemelse boodschappers helemaal met God en zijn boodschap verbonden. Zonder God en zonder die goddelijke boodschap zijn engelen onbestaanbaar. Je zou kunnen zeggen: wat ze zijn is wat ze doen. Hun werk is hun leven. Zij leggen in de naam van God en op zijn gezag contact tussen hemel en aarde.

Soms om het heil uit te bazuinen, soms om te waarschuwen en heel vaak om Gods kinderen bij te staan.

Belangrijk?

In het volgende hoofdstuk doe ik een poging om twijfelaars te helpen. Want niet iedereen is ervan overtuigd dat engelen bestaan. Maar misschien leeft er bij sommigen ook nog een andere vraag. Deze: Waarom is het eigenlijk nodig om in het bestaan van engelen te geloven? Mis je wel iets als je op geen enkele manier rekening met hen houdt, maar gewoon gelooft dat God almachtig is en jou overal kan helpen, engelen of geen engelen?

Dat is best een lastige vraag. In de eerste plaats zou ik willen antwoorden dat GóD dan iets mist. Als ik mijn vrouw niet waardeer om haar creatieve tuinkwaliteiten, dan mis ik waarschijnlijk weinig (denk ik). Mijn leven zou zonder mooie tuin ook heel gelukkig kunnen zijn. Maar mijn vrouw mist wel iets. Zij mist mijn aandacht voor dit belangrijke deel van haar creativiteit. En zij mist ook mijn bewondering daarvoor. Misschien word ik wel ongeduldig als zij weer twaalf vaste planten wil verpoten en een klein stekje voor de derde keer rechtop zet. Ik weet zeker dat ik haar zodoende tekortdoe. Welke man die echt van zijn vrouw houdt, zou dat willen?

Dat is dus het eerste. Door dit deel van Gods creatieve kwaliteit op geen enkele wijze te waarderen, doe ik mijn Schepper tekort. Dan mist Hij mijn bewondering voor deze wonderlijke wezens, die Hij bedacht heeft om ons te dienen.

Maar er is meer. Mijn vrouw houdt van onze tuin. Zij kan daar wandelen en geweldig genieten. Of er zomaar een poosje naar kijken en vanbinnen blij zijn. Als ik dan mijn onverschilligheid zou volhouden, doe ik haar pijn. Dat weet ik zeker.

We hoeven er niet aan te twifelen of de Here God zijn schepping liefheeft en dus ook zijn engelen liefheeft. Met vreugde ‘wandelt’ Hij tussen hen. Als ik dan mijn onverschilligheid ten aanzien van engelen volhoud, doe ik Hem verdriet. Welke gelovige zou dat willen?

Hiermee is de vraag of het geloof in engelen belangrijk is, eigenlijk beantwoord. Ja, want zij zijn voor God belangrijk. Maar daarmee is nog niet alles gezegd. Nog één keer onze mooie tuin. Door te leren om met de ogen van mijn vrouw naar salvia’s en fluitenkruid te kijken, ben ik alles wat groeit en bloeit ook steeds mooier gaan vinden. Ik kan er nu ook van genieten. En al genietend houd ik nog meer van haar. Zo werkt dat. Ik zou het zelfs niet meer willen missen.

Zou zoiets nu ook niet ten aanzien van engelen kunnen gelden? Door met de ogen van de Bijbel naar Gods engelen te kijken, worden ze steeds mooier: toonbeelden van zijn kracht, hulp, liefde en schoonheid. Daar kun je van genieten. En al genietend houd je nog meer van Hem! Dat zou je toch niet willen missen? Anders mis je ook de bemoediging die God ons gunt door de dienst van zijn engelen. Zij brengen de hemel dichterbij. De belangrijke tekst over engelen uit Hebréeën 1:14 (HSV) vat dit samen: ‘Zijn zij niet allen dienende geesten, die uitgezonden worden ten dienste van hen die de zaligheid zullen beërven?’ Daar doet God alles aan. Het zenden van zijn Zoon is het grootste. Door zijn verdienste haalt God alles uit zijn ‘voorraadkast’ om ons te begeleiden naar zijn nieuwe Rijk. Dit betekent niet dat ons minder leed overkomt dan niet-gelovigen. Gods beloften zijn niet bedoeld om een makkelijk leven te hebben. Alles is er bij Hem op gericht dat wij zijn Rijk zullen bereiken. Ook de dienst van de miljoenen engelen die om ons heen zijn.

Engelen brengen de hemel dichterbij, schreef ik. Maar waar is de hemel eigenlijk? Als op die vraag geen antwoord gevonden wordt dat past bij wat wij nu weten over de ruimte om ons heen, blijven engelen wel erg 'zweverig'. In het volgende hoofdstuk doe ik een poging.

Niet alleen in ons taalgebruik, maar ook in het christelijk geloof vind je veel verwijzingen naar engelen. Dit neemt niet weg dat er ook veel vragen zijn over engelen. Veel van deze vragen hangen samen met ons moderne, gesloten wereldbeeld waarin geen plaats is voor een hemel. En zonder hemel is het onhoudbaar om te geloven in het bestaan van engelen.

Dit boek gaat in op het bestaan van engelen en hun woning, de hemel. Daarnaast komen veel vragen die leven rondom engelen langs. Waarom werkt God via engelen? Kun je engelen zien? Waar komen engelen vandaan? Wat weten we van hun woning, de hemel? Wat hebben engelen van doen met het einde der tijden en mijn levenseinde?

Een helder boek dat eerlijk zoekt naar antwoorden op moeilijke vragen.

Wim Markus is emeritus-predikant in de Protestantse Kerk in Nederland en schreef verschillende boeken.

KokBoekencentrum.nl
UITGEVERS | UTRECHT

ISBN 9789043540117 • NUR 707

9 789043 540117